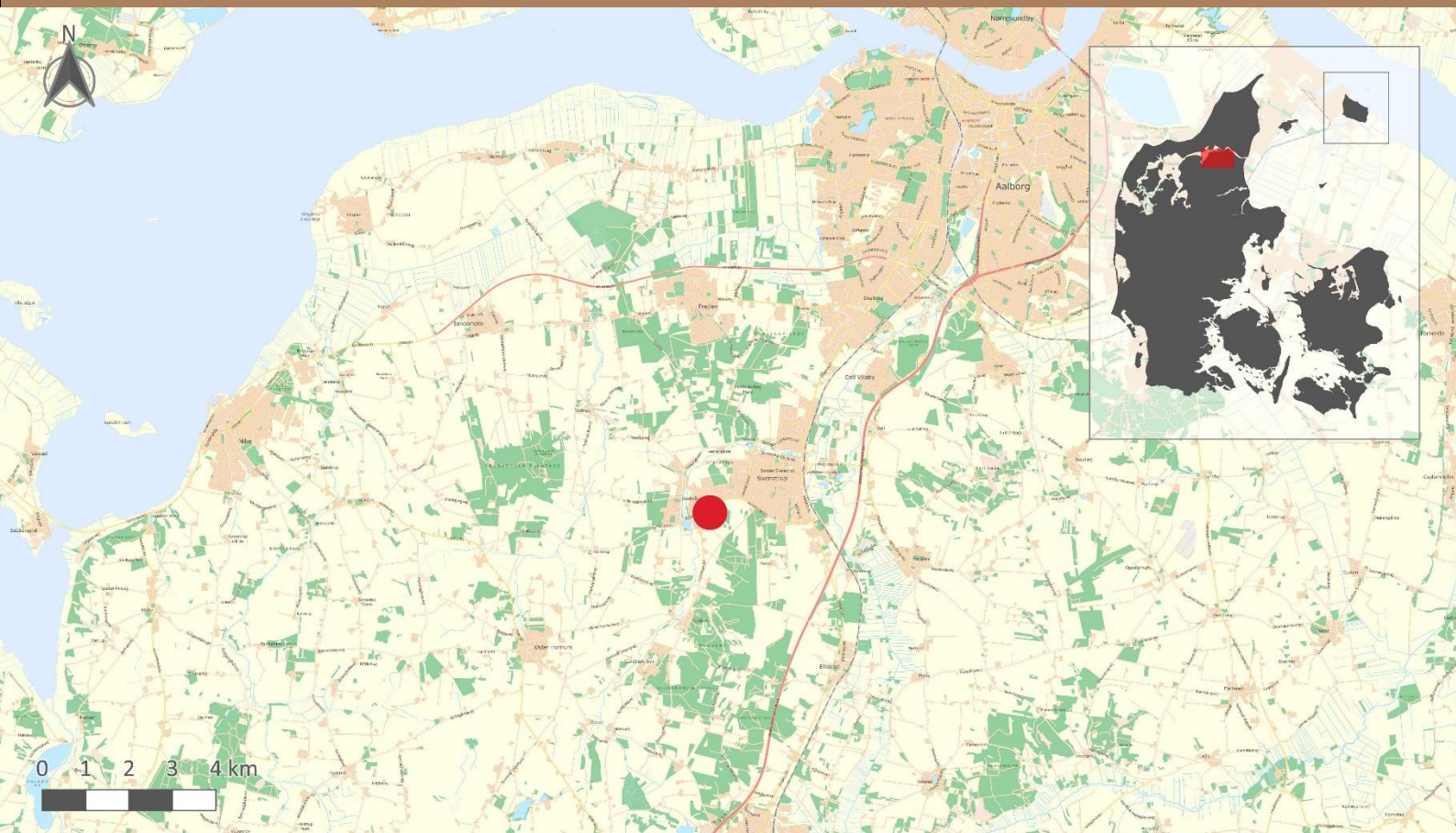

ÅHM 7342 Lyngbjerggårde (FHM 4296/4140)

Zooarkæologisk analyse af knogler fra en jernalder kulturlagsplads med bebyggelse.

Kenneth Ritchie, ph.d.

Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum

Nr. 48 2023

ÅHM 7342 Lyngbjerggård (FHM 4296/4140)

Zooarkæologisk analyse af knogler fra en jernalder kulturlagsplads med bebyggelse.

Kenneth Ritchie, ph.d.

Indledning

Denne rapport tager udgangspunkt i knoglematerialet indsamlet under Nordjyske Museers arkæologiske undersøgelser af lokaliteten Lyngbjerggårde (ÅHM 7432). Lokaliteten er en kulturlagsplads med bebyggelse fra førromersk og ældre romersk jernalder.

Metode

De indsamlede knogler fra Lyngbjerggårde er blevet analyseret i januar og april 2023 under benyttelse af den komparative knoglesamling ved Moesgaard Museums Afdeling for Konservering og Naturvidenskab. De enkelte knoglefragmenter er forsøgt bestemt til højst mulige taksonomiske niveau (art/slægt/familie etc.), specifikt knogleelement samt side/placering i kroppen. Ligeledes er knoglernes ontogenetiske alder (dvs. deres udviklingsmæssige stadie), forekomster af gnavemærker og patologiske forandringer samt eventuelle spor efter ild og skærende redskaber noteret.

Materialet er kvantificeret i form af antal fragmenter (NISP: Number of Identified Specimens). Fragmenter, som passer sammen, er talt som ét, hvorimod evt. sammenhørende løse tænder og knogler er talt hver for sig.

En detaljeret oversigt over bestemmelserne er vedhæftet.

Resultater

Materialet består af 2794 knoglefragmenter (tabel 1), hvoraf 405 (14%) er identificerede til familie/slægt/art-niveau. Knoglerne er godt bevarede i nogle kontekster og dårligt bevarede i andre. Mange knogler er fragmenterede, og der ses mange små stumper, som ikke kunne identificeres.

Kun fire knogler har snitspor, og to har gnavemærker, mens 989 (35%) er brændte. Brændte knogler er især koncentreret i prøverne X210 (A934), X216 (A912) og X372 (A1295); dog forekommer brændte knogler også sporadisk i mange andre X-numre. Kvæg og får og/eller ged er dokumenteret med knogler fra alle kropsdele, mens de andre dyr er repræsenteret med så få knoglefragmenter, at dette ikke kan vurderes. Mange knogler, der er identificerede som 'mellem pattedyr', er formentlig fra får og/eller ged, og i denne kategori ses ryghvirvler, rørben og ribben, som ellers mangler lidt. Får er påvist i materialet med to mellemfodsknogler, mens ged ikke er påvist. Aldersmæssigt er kvægnogler mestendels fra voksne dyr, og kun én knogle kommer med sikkerhed fra en kalv, og der ses ingen mælketænder. Baseret på knoglernes fusionering (Barone 1976), så er de fleste knogler fra

kvæg cirka 2 år gammel eller ældre (tabel 2). Hesteknogler kommer også fra voksne dyr (tabel 2), og slitagen på tænderne støtter denne tolkning. Svinene er yngre, men der er få knogler i alt og kun fire kunne aldersbedømmes. Får og/eller ged er mere kompliceret, med mange unge dyr men også en vis portion ældre (tabel 2), som ses også i fordeling af mælke- og voksne/tænder.

Art	Dansk navn	Tal
<i>Bos taurus</i>	kvæg	62
<i>Canis familiaris</i>	hund	1
<i>Equus caballus</i>	hest	18
<i>Homo sapiens</i>	menneske	1
<i>Ovis aries/Capra hircus</i>	får/ged	308
<i>Sus domesticus</i>	svin	14
Mammalia	lille pattedyr	5
Mammalia	mellem pattedyr	597
Mammalia	store pattedyr	272
Mammalia	uspec. pattedyr	1515
Pleuronectidae	fladfisk	1
Identificerede knogler		405
Uidentificerede knogler		2389

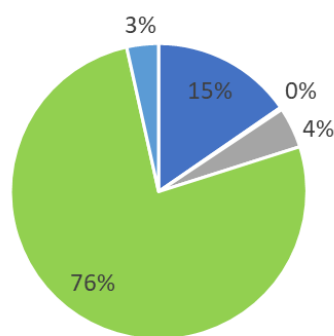
Tabel 1. Knoglebestemmelser fra ÅHM 7342 Lyngbjerggårde.

kvæg			hest			får/ged			svin		
>12-15	<12-15		>10-12			>5-10	11 <6-10	12			
>15-20	1 <15-20		>12-15	1		>12-18	2 <12-18	5	>12	1 <13	2
>20-24	4 <20-24		>24	1		>16-18	<16-18	9	>24	<16-18	1
>24-30	2 <24-30	1				>18-26	<18-26	9			
>36	1 <36					>23-30	2 <23-30	3			
>40-48	<40-48	2				>25-36	1 <25-36	5			
						>36	1 <36	5			

Tabel 2. Aldersbedømmelser (i måneder) fra ÅHM 7342 Lyngbjerggårde.

Afsluttende bemærkninger

Materialet består kun af tamdyr, domineret af får og/eller ged (figur 1). Der er en ryghvirvel fra en fladfisk og ingen fugle. En underkæbe fra et juvenil menneske er også i materialet. Sammenlignet med knoglemateriale fra andre ældre jernalder lokaliteter i området er den procentvise del af får og/eller ged høj, men det generelle mønster af deres dominans blandt de identificerede knogler er typisk (figur 2). Tilstedeværelsen af de forskellige kropsdele peger på slagteri på bopladsen. Aldersbedømmelserne antyder en produktion fokuseret på kød, dog kunne mælk og andre produkter også have været betydningsfuldt.

■ kvæg ■ hund ■ hest ■ får/ged ■ svin

Fig. 1. Procentfordeling af identificerede pattedyr fra ÅHM 7342 Lyngbjerggårde (n = 341).

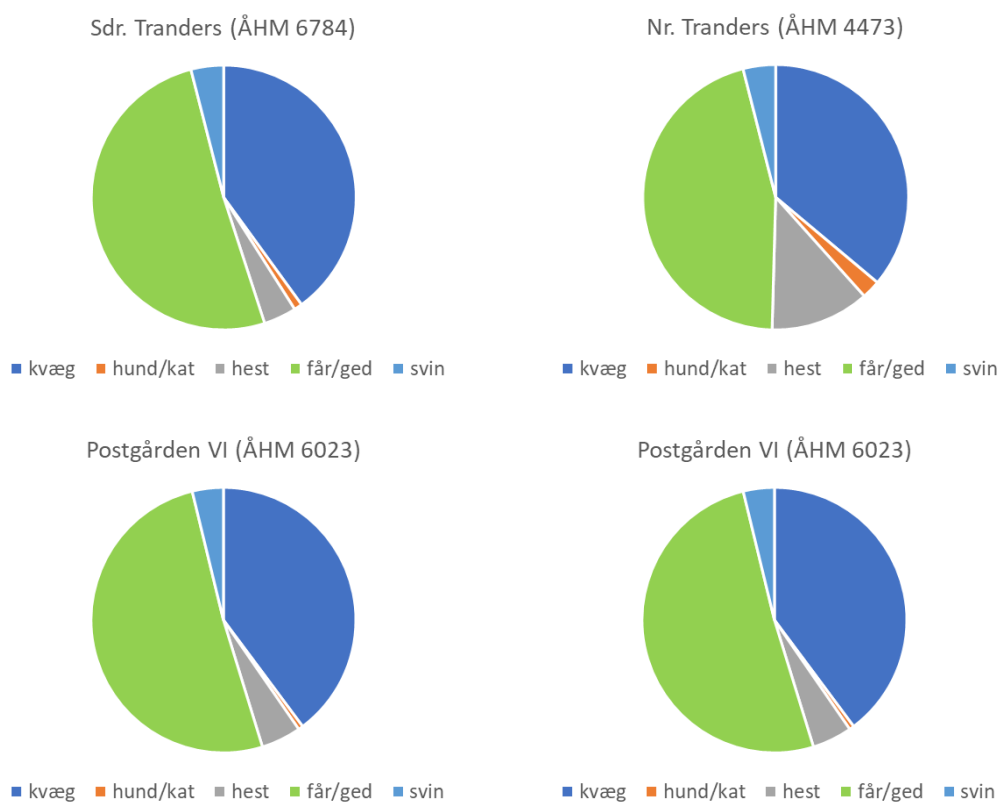

Fig. 2. Procentfordeling af identificerede husdyr på udvalgte lokaliteter i det østlige Limfjordsområde dateret til ældre jernalder.

Henvisninger

Barone, R. (1976). Anatomie comparée des mammifères domestiques. *Ostéologie*, 1976, 761.

Rapporterne fra Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum fremlægger resultater i forbindelse med specialundersøgelser af arkæologisk genstandsmateriale.

Hovedvægten er lagt på undersøgelser med en naturvidenskabelig tilgangsvinkel. Heriblandt kan nævnes arkæobotaniske undersøgelser, vedanatomiske undersøgelser, antropologiske undersøgelser af skeletter samt zooarkæologiske undersøgelser.

Der optræder også andre typer dokumentationsfremlæggelser, som f.eks. besigtigelse af marinarkæologiske lokaliteter og metodebeskrivelser af konserveringsteknisk karakter.

Alle rapporter kan downloades fra Moesgaard Museums hjemmeside.

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.